

Список використаних джерел:

1. Залевська І. Інформаційна безпека України в сучасних умовах: політичний аспект : дис. ... канд. політ. наук / І. Залевська. – О., 2012 – 177 с.
2. Количество инцидентов с кражей данных продолжает расти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.securitylab.ru/blog/company/PandaSecurityRus/342992.php>.
3. Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії : національна доповідь / [ред. кол.: С. Пирожков, О. Майборода, Ю. Шайгородський та ін.]. – К. : НАН України, 2016. – 284 с.
4. Сашук Г. Інформаційна безпека в системі забезпечення національної безпеки / Г. Сашук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php/
5. Ткачук Т. Сучасні загрози інформаційній безпеці держави: теоретико-правовий аналіз / Т. Ткачук // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 10. – С. 182–186.
6. Pandalabs – Отчет за 2 квартал 2017 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pandasecurity.bitrix24.ru/docs/pub/1c3e16b44b7eced067ca1ceb9ae381ce/default/?&>.
7. Thor Olavsrud. 4 information security threats that will dominate 2017. CIO (December 29, 2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cio.com/article/3153706/security/4-information-security-threats-that-will-dominate-2017.html>.
8. Лук'янова В. Інформаційна безпека в умовах розвитку інформаційних систем / В. Лук'янова, А. Лаутар // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 2. – Т. 3. – С. 97–101.
9. Аналіз механізмів реалізації мережевих атак прикладного рівня в інтересах проведення криміналістичних розслідувань кіберзлочинів / [А. Снігуров, В. Балашов, А. Сердюк] // Збірник наукових праць Харківського національного університету повітряних сил. – 2017. – Вип. 2 (51). – С. 64–68.

УДК 352.07:336.1

Манойленко М.В.,
аспірант,*Міжнародний університет бізнесу та права***ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ**

Манойленко М.В. Фінансова децентралізація як основа розвитку місцевих бюджетів. У статті наводяться результати дослідження фінансової децентралізації як основи формування самодостатніх територіальних громад, умови реалізації її основних принципів на сучасному етапі розвитку України.

Ключові слова: фінансова децентралізація, місцеві бюджети, державна політика.

Манойленко М.В. Финансовая децентрализация как основа развития местных бюджетов. В статье приводятся результаты исследования финансовой децентрализации как основы формирования самодостаточных территориальных общин, условия реализации ее основных принципов на современном этапе развития Украины.

Ключевые слова: финансовая децентрализация, местные бюджеты, государственная политика.

Manoylenko M.V. Financial decentralization as the basis for the development of local budgets. In the article the research results of fiscal decentralization as the basis for the formation of communities self-sufficient, conditions for the implementation of the basic principles at the present stage of development of the Ukrainian state.

Key words: fiscal decentralization, local governments, public policy.

Постановка проблеми. Чинна система місцевого самоврядування в Україні навіть за існування законодавчо-правового підґрунтя (в Конституції України закладено засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято низку базових нормативно-правових актів щодо діяльності органів місцевого самоврядування) [1] вирізняється неефективністю та нездатністю задовольнити потреби суспільства в наданні високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг. Із сформованих близько 12 тисяч територіальних громад більшість через надмірну подрібненість та надзвичайно слабку матеріально-фінансову базу неспроможні виконувати всі

повноваження органів місцевого самоврядування, а необхідність в їх фінансовій підтримці шляхом дотацій вирівнювання несе додаткове навантаження для державного бюджету, стримує розвиток як держави загалом, так і більш фінансово спроможних територіальних одиниць зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням цієї проблеми займалися українські та зарубіжні вчені, такі як В.А. Лебедев, Д.П. Боголепов, В. Оутс, В.Л. Андрущенко, О.П. Кириленко, О.С. Дрезденська, Ч. Тібо, Р. Масгрейв, Л.І. Якобсон, О.О. Сунцова, Д.В. Полозенко, Ю.А. Глушенко.

Проведення масштабної реформи державного управління з перерозподілом функцій, повноважень і

ресурсів від центральних органів влади органам місцевого самоврядування та наданням бюджетної автономії і фінансової самостійності місцевим бюджетам є наразі обоє активною потребою в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування місця та значення податкових доходів у фінансовій децентралізації місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. В сучасних соціально-економічних умовах реалізація завдань фінансової децентралізації потребує формулювання нових підходів до визначення місця міжбюджетних відносин в бюджетній системі держави, упорядкування складу чинних міжбюджетних трансфертів або запровадження нових видів інструментів міжбюджетного регулювання [2].

До ключових напрямів здійснення бюджетної децентралізації, які визначаються необхідністю усунення недоліків та вирішення проблем чинної моделі міжбюджетних відносин, слід віднести такі.

1) Зниження якості публічних послуг, зумовлене недостатнім фінансовим забезпеченням органів місцевого самоврядування для виконання делегованих повноважень та тенденцією до зменшення його обсягу впродовж останніх років (наприклад, якщо забезпеченість делегованих повноважень в 2014 році складала 88,8%, то в 2015 році аналогічний показник зменшився до 80,7%, а в 2016 році – до 80,2%) [3]. Для забезпечення стабільного виконання делегованих державою повноважень щорічно спрямовується частка власних ресурсів від реалізації самоврядних повноважень, покладених на них законодавством (від 25,6% в 2011 році до 38,7% в 2016 році).

2) Низький рівень фінансово-ресурсної бази органів місцевого самоврядування для реалізації власних повноважень. В Україні частка видатків місцевих бюджетів на реалізацію власних повноважень є найменшою серед країн Європи. Якщо в структурі видатків місцевих бюджетів видатки на власні повноваження в Польщі складають 26,6%, Латвії – 34,2%, Словаччині – 31,6%, то в Україні аналогічний показник становить лише 9,2%.

3) Зниження рівня бюджетної забезпеченості на утримання і розвиток місцевої інфраструктури. В розрахунку на одного мешканця в Україні цей показник складає найнижчі цифри серед країн Європи. Існує невизначеність перспектив стосовно модернізації основних фондів місцевого самоврядування (за чинної системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування оновлення триватиме більше 58 років) [4].

4) Зростання дефіциту місцевих бюджетів через неякісне бюджетне планування на центральному рівні та пов'язане з цим погіршення якості надаваних органами місцевого самоврядування публічних послуг. Зокрема, в 2015 році 472 із 692 місцевих бюджетів (більше 68%), що мають прями міжбюджетні відносини з Державним бюджетом, не виконали розрахункові показники Міністерства фінансів України, а обсяг кредитної заборгованості органів місцевого самоврядування складає більше 9,8 млрд. грн.

5) Обмеження можливості органів місцевого самоврядування розпоряджатися своїми коштами через блокування їх в системі Державного казначейства України.

6) Відсутність в чинній системі соціальних стандартів та нормативів алгоритму чіткого визначення вартості публічної послуги та, відповідно, недофінансування їх надання на рівні місцевого самоврядування. Як наслідок, бюджетні установи мають певні проблеми як із матеріально-технічним забезпеченням, так із кваліфікованими кадрами, розмір та умови оплати праці яких є гіршими, ніж в приватному секторі економіки.

7) Відсутність в органів місцевого самоврядування можливості для залучення дешевих фінансових ресурсів від іноземних кредиторів, оскільки закріплені законодавством механізми отримання місцевих запозичень та надання місцевих гарантій сильно забюрократизовані [5]. Наприклад, обмежено право на участь в таких операціях для населених пунктів з кількістю населення до 300 тис. осіб, а рішення про погодження умов та обсягів здійснення місцевих запозичень та надання місцевих гарантій приймаються профільними міністерствами та службами на підставі суб'єктивних критеріїв. Високий рівень централізації та фінансової залежності від Державного бюджету.

8) Зниження частки доходів місцевих бюджетів в структурі Зведеного бюджету України (рис. 1) вказує на все ще високий рівень централізації та фінансової залежності від державного бюджету, намічена тенденція до яких зберігається поки що і в поточному році.

9) Нерівномірності формування доходів місцевих бюджетів між регіонами як за загальними обсягами, так і за рівнем доходів на одну особу населення. Зокрема, найбільший обсяг доходів місцевих бюджетів (без врахування міжбюджетних трансфертів) за підсумками 2015 року мали м. Київ (близько 15 млрд. грн.), промислові області, такі як Дніпропетровська, Донецька (близько 10 млрд. грн.) та Харківська (понад 5 млрд. грн.).

10) Зниження питомої ваги місцевих видатків в структурі Зведеного бюджету України, що зумовили, зокрема, зростаючі потреби фінансування галузі оборони, додаткові видатки на обслуговування державного боргу через девальвацію національної валюти.

Показником високого рівня децентралізації вважається частка місцевих видатків на рівні більше 45% загальнодержавних видатків, середнього рівня – 30–45%, а низького рівня – менше 30%. Необхідність проведення бюджетного реформування в державі підтверджується, зокрема, показниками середнього рівня децентралізації за видатками. Так, якщо коефіцієнт децентралізації видатків у 2012 році був на рівні 40,2%, у 2013 році – 44,9% (в середньому за період 2011–2016 років – 42,8%), то в 2016 році відповідний плановий показник складає 41,1%. Стабілізація політичної, економічної ситуації в країні та практичне втілення законодавчих норм щодо розмежування видаткових повноважень та забезпечення фінансової автономії місцевого самоврядування сприятимуть покращенню ситуації.

Висновки. Реформування чинної моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин в Україні необхідно реалізовувати відповідно до прийнятих змін до бюджетного законодавства та основних засад «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в

Таблиця 1

Динаміка питомої ваги доходів бюджету України в 2005–2015 роках, % ВВП

Роки	Доходи Зведеного бюджету	Доходи Державного бюджету			Доходи місцевих бюджетів		
		Доходи	Трансферти	Всього	Доходи	Трансферти	Всього
2008	30,5	22,4	0,6	23,0	8,1	6,8	14,9
2009	31,4	23,6	0,8	24,4	7,8	6,7	14,5
2010	29,9	22,1	0,9	23,0	7,8	7,0	14,7
2011	28,1	20,9	0,6	21,5	7,2	7,0	14,2
2012	29,5	23,1	0,2	23,3	6,4	7,0	13,5
2013	30,5	23,6	0,1	23,7	6,9	8,5	15,4
2014	29,1	22,2	0,1	22,3	6,9	7,6	14,5
2015	29,2	22,7	0,1	22,8	6,5	8,3	14,8
2016	31,8	26,5	0,2	26,7	5,2	9,3	14,5

Україні» за такими пріоритетними напрямками бюджетної децентралізації:

- забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів;
- стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад;
- закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення наявної доходної бази місцевих бюджетів;
- децентралізація видаткових повноважень та чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності;

– надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях;

– визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання.

Запровадження нової моделі фінансового забезпечення дає можливість (за інформацією Міністерства фінансів) збільшити загальний фонд місцевих бюджетів додатковим ресурсом в обсязі до 25 млрд. грн., а з урахуванням сальдо міжбюджетних трансфертів обсяги переданого додаткового ресурсу місцевих бюджетів досягнуть 45 мільярдів гривень.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (щодо реформи міжбюджетних відносин) від 22 грудня 2014 року.
2. Усков І.В. Децентралізація як основа становлення фінансово самостійних місцевих органів влади / І.В. Усков // Бізнес-Інформ. Серія «Регіональна економіка». – 2012. – Вип. 3. – С. 107–110.
3. Сало Т.В. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні / Т.В. Сало // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 35. – С. 324–330. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/efdu_2013_35_42.pdf.
4. Сторонянська І.З. Напрямки модернізації фінансового забезпечення розвитку сільських територіальних громад у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / І.З. Сторонянська, А.О. Пелехатий // Фінанси України. – 2014. – № 10. – С. 97–108.
5. Хамініч С.Ю. Особливості фіскальної децентралізації в умовах розвитку національного господарства України / С.Ю. Хамініч, В.М. Климова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2014. – № 5. – С. 20–26.